

Vaše značka 545/2023
Sp. zn. 2296/2023/VOP/MJ
Č. j. KVOP-20778/2023
Datum 5. června 2023

Vážený pan
Mgr. Patrik Ohnheiser
ředitel
DDÚ, ZŠ a ŠJ Bohumín – Šunychl 463
Šunychelská 463
735 81 Bohumín

Vážený pane řediteli,

odpovídám na Váš dotaz, zda ombudsman ve své praxi vytvořil pravidla (obecná doporučení) pro používání mobilních telefonů ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Mnohá pravidla naleznete ve Zprávě z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, kterou ombudsman publikoval v roce 2022 a která navazuje na zprávy jeho předchůdců. Zpráva je veřejně dostupná¹ a v dalším textu vycházím především z ní.

Základní pravidlo týkající se mobilních telefonů

Dítě s nařízenou ústavní výchovou má **právo vlastnit** (a tudíž si do zařízení přinést) mobilní telefon, pokud je k jeho používání dostatečně vyspělé.²

Dítě s nařízenou ústavní výchovou má **právo na udržování kontaktu** s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami. Toto právo může realizovat mj. prostřednictvím telefonických hovorů a korespondence.³ Pod korespondenci dnes musíme zařadit e-mailovou poštu, SMS zprávy a především nejrůznější komunikační platformy a sociální sítě, kterých internet v současnosti nabízí nespočet.

Právo na udržování kontaktu s dítětem, nebrání-li tomu závažné okolnosti ohrožující dítě, má i jeho zákonný zástupce.⁴

Do uvedených práv dítěte může ředitel zařízení za určitých podmínek zasáhnout. Je totiž oprávněn **převzít do dočasné úschovy předměty ohrožující výchovu, zdraví či bezpečnost dítěte**, přičemž dítě je povinno takové předměty řediteli do úschovy vydat.⁵ To, který předmět je nebezpečný či ohrožující, a může být tedy dítěti odebrán, musí ředitel zařízení vykládat velmi obezřetně. Odebráním mobilního telefonu dítěti totiž zasahuje do jeho vlastnického práva i do jeho práva udržovat kontakt se svojí rodinou.

1 https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/%C5%A0kolsk%C3%A1-za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD_CZ_el-verze.pdf

2 Článek 11 odst. 1 Listiny základní práv a svobod, § 31 a 1012 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Rovněž srov. standard kvality č. 2.8 (výnos ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, kterým se stanoví standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči).

3 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

4 Viz § 26 odst. 1 písm. c) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

5 Ustanovení § 20 odst. 2 písm. d) ve spojení s § 23 odst. 1 písm. g) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

Základní pravidlo, které se týká používání mobilních telefonů dětmi s nařízenou ústavní výchovou, tedy mohou formulovat takto:

- **dítě musí mít zásadně možnost mít u sebe nepřetržitě svůj mobilní telefon,**
- **dítě musí mít možnost používat svůj mobilní telefon s výjimkou doby, kdy mu to transparentní a jednoznačně stanovená pravidla obsažená ve vnitřním řádu neumožňují (např. v době školního vyučování, stravování, komunitních či terapeutických činností nebo v době nočního klidu),**
- **ředitel nemůže všem dětem v zařízení plošně odebrat jejich mobilní telefony, případně děti vyzývat k jejich odevzdání (úschově),**
- **ředitel může v individuálním případě převzít do úschovy mobilní telefon konkrétního dítěte, pokud používání telefonu dítě v danou chvíli ohrožuje,**
- **ředitel musí úschovu mobilního telefonu velmi pečlivě a konkrétně zdůvodnit, nejlépe v písemném zápisu o převzetí věci, který založí do osobní dokumentace dítěte,⁶ a rovněž samozřejmě vysvětlit dítěti.**

Základní zásadou tedy je, že každé dítě by mělo MÍT telefon neustále U SEBE s možností ho POUŽÍVAT. Použití telefonu dětmi může být omezeno, a to i plošně (viz zmíněné příklady). ÚSCHOVA telefonu konkrétního dítěte je výjimečná, řádně zdůvodněná a zdokumentovaná.

V dalším textu rozvedu oblasti, které Vás zajímaly. Ať již jde o jakoukoli oblast, vždy vycházím z právě popsaného základního pravidla.

Doba nočního klidu

Děti, které neuložily do úschovy mobilní telefonu, musejí mít možnost mít je u sebe i přes noc. To bez výjimky platí pro děti, které mají při používání mobilů dostatečnou seberegulaci.

Pokud jde o nově přijaté dítě, případně dítě, u kterého si personál není jistý tím, zda bude v noci spát, nebo zda bude mobil do noci (případně přes noc) používat, měl by na dítě přenést odpovědnost. Nechat ho pocítit důsledky jeho jednání a dále s ním pracovat. Pedagogům se tu nabízí poměrně široké pole pro výchovné působení. Svoji disciplínu, sebekontrolu a své návyky mohou děti za dohledu a vedení pedagogů trénovat prostřednictvím **plánů s postupnými kroky**. Lze začít u „*když mám mobil přes noc, nedokážu se od něj odtrhnout, celou noc nespím a další den nejsem schopen fungovat ve škole*“ a končit v podobě „*mobil mám přes noc u sebe, dokážu ho odložit, vyspat se a druhý den normálně fungovat ve škole*“. Mezi uvedenými extrémy se nastaví několik dílčích kroků, které budou postupně směřovat k volnějšímu přístupu dítěte k telefonu. Pedagog bude společně s dítětem vyhodnocovat, zda dítě daný krok zvládá a zda mohou přistoupit k dalšímu. S některým dítětem pedagog nedospěje do konečné fáze a zůstane na některém z dílčích kroků. To je v pořádku, neboť u daného dítěte dojde k naplnění jako aktuálního potenciálu.

Pochopitelně i v uvedené praxi musejí být stanoveny hranice, aby nedošlo nezodpovědným přístupem dítěte k ohrožení jeho vývoje či zdraví (zde by již ostatně byl naplněn i zákonný předpoklad pro úschovu věci).

---

6 Viz § 23 odst. 1 písm. g) věty za středníkem zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

Kontakt s rodinou

Otázkou, která Vás v tomto směru zřejmě zajímá nejvíce, je, zda lze právo dítěte na kontakt s rodinou zajistit a realizovat pouze prostřednictvím služebního telefonu.

V minulosti, před masivním rozvojem používání mobilních telefonů, mohly být děti v telefonním kontaktu se svojí rodinou pouze prostřednictvím hovorů ze služebních telefonů. Reálně tedy značně omezeně. Služební telefon rodinné či výchovné skupiny totiž mnohdy nemůže uspokojit „potřebu kontaktu“ všech dětí (až osmi) žijících v dané skupině. Navíc bývá běžné, že jeho využití dětmi bývá omezeno (např. jen na několik dnů v týdnu).

Odkazuji na výše popsané základní pravidlo. Dítě by mělo mít možnost být v kontaktu se svojí rodinou v zásadě, kdykoli si přeje (vyjma školní výuky, nezbytné řízené aktivity apod.). Pokud mu co nejširší kontakt umožní vlastní mobilní telefon, musíme takovou možnost nejen respektovat, ale dokonce podporovat. Vycházím především z toho, že ústavní výchova je rodinně-právní (nikoli trestní) opatření. Služební telefon lze nabízet dětem, které nemají vlastní mobilní zařízení, případně dětem, jejichž kontakt s rodiči soud upravil (omezil) a personálu stanovil, aby byl telefonátům přítomen.

Pokud nastane situace, že bude během kontaktu skrze mobil rodič či jiná blízká osoba dítě vystavovat ohrožujícímu, či dokonce zakázanému jednání, neměl by personál takovou situaci řešit primárně tím, že dítěti uloží telefon do úschovy, a znemožní mu tak jeho další využití. Základním přístupem by mělo být, že personál bude pracovat s dítětem i jeho rodičem/osobou blízkou. Nepomůže-li to, upozorní orgán sociálně-právní ochrany dětí, který by si měl rodiče/jinou blízkou osobu předvolat k jednání. Ředitel zařízení také může podat podnět soudu k omezení kontaktu rodiče/blízké osoby s dítětem.

V uvedeném směru může nastat nespočet situací s různou intenzitou ohrožení dítěte. Personál by měl k dítěti přistupovat citlivě, snažit se zajistit jeho bezpečí, avšak nikoli na úkor možnosti používat mobilní telefon. Ostatně, bude-li dítě chtít, cestu k rodiči/blízké osobě si vždy najde. Proto považuji za důležité pracovat s dítětem a jeho rodičem/blízkou osobou. Ať již prostřednictvím jemnějších nástrojů (jednání, apely, domluvy), či tvrdších opatření skrze orgány sociálně-právní ochrany dětí nebo soud (napomenutí, dohled, úprava styku apod.).

Šikana mezi dětmi (půjčování pod pohružkou násilí)

Zde odkazuji především na Zprávu z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, kterou zmiňuji v úvodu svého dopisu. Konkrétně na části zprávy týkající se šikany (strany 49–50, ale i zmínka na straně 40).

Nesouhlasím s plošnou úschovou mobilů dětí, ale v zásadě ani se zákazem jejich půjčování mezi dětmi jen z důvodu, že hrozí, že některé děti mohou být obětí šikany. Možné oběti šikany, nehledě na další děti v zařízení, by neměly být v důsledku obav „trestány“ preventivní úschovou mobilních telefonů. Ostatně děti s agresivními sklony si k šikanování jistě najdou nespočet dalších možností. Jde tedy o fenomén šikany jako takový, nikoli o téma, jak v tomto směru zacházet s mobilními telefony dětí. Cestou, jak s šikanou pracovat, je zaměřit se na preventivní práci s ní a na jasně nastavené postupy, objeví-li se v zařízení (k tomu viz zmíněná zpráva). Je mi však jasné, že téma šikany je velmi palčivé a mnohdy prakticky obtížně řešitelné.

Revize mobilních telefonů dětí

Někteří ředitelé zařízení v praxi dětem neumožňují vnášet do zařízení vlastní elektronická zařízení. Argumentují tím, že by mohlo docházet k požáru zaviněnému poruchou těchto zařízení či k poničení zařízení při vzájemných konfliktech dětí. A k následnému řešení těchto situací, což může přinášet značné obtíže, které potom komplikují běžný provoz zařízení.

Třebaže některým těmto argumentům a obavám do jisté míry rozumím, platí pořád základní pravidlo. Děti by měly mít možnost mít u sebe svůj mobilní telefon a používat ho, a to v zásadě bez nutnosti zajišťování revizí.

Bezpečnost (především nabíječek, o které půjde zejména) lze vyřešit tak, že zařízení pořídí několik erárních nabíječek mobilních telefonů; v dnešní době půjde v zásadě o drobnou investici. Ty bude půjčovat dětem, kterým ředitel z bezpečnostních důvodů jejich nabíječku uschová.

Poničení mobilních telefonů (ale např. i odcizení) lze bránit mj. tím, že zařízení dětem umožní ukládat si telefon na bezpečné, uzamykatelné místo, které dítěti zařízení poskytne ideálně v jeho pokoji. Především se však pedagogům opět nabízí pracovat s dětmi na tom, aby se naučily odpovědnosti za své věci, nést negativní důsledky svých kroků a respektu k vlastnictví druhých.

Mobilní telefony a zdravý vývoj dětí (závislostní chování, nomofobie)

Pokud používání mobilního telefonu konkrétní dítě delší dobu negativně ovlivňuje, pedagog se s ním může pokusit domluvit na rozumně omezeném používání. Trénuje tak seberegulaci dítěte, jeho disciplínu, pomáhá mu budovat správné návyky, a rozvíjí tím i svůj vztah s dítětem. Vždy však musí jít o **dohodu** vychovatele a dítěte, nikoli o mocenský příkaz či pokyn, za jehož neuposlechnutí může být dítě sankcionováno.⁷

Pokud by pedagog shledal, že dohoda neplní svůj účel, případně dítě dohodu odmítá, a současně mu používání mobilu nadále škodí, nezbyvá než pro dítě vyhledat **odbornou pomoc** (psychologickou, psychiatrickou).

U dětí, které jsou v péči dětského psychiatra (případně psychologa, terapeuta), je potom samozřejmě nezbytné dodržovat léčebný (terapeutický) režim. V takovém případě již dítě je povinno plnit pokyny a příkazy zaměstnanců zařízení, s možností kázeňského postihu. Navíc dítě riskuje ukončení péče ze strany odborníka,⁸ o čemž by měl pedagog dítě poučit.

Pokud by dítě s psychickými problémy (závislostním jednáním), které je v péči odborníka, pozitivně nereagovalo, resp. neustále by porušovalo léčebný režim, **mohou nastat podmínky pro povinnou úschovu jeho mobilního telefonu.**

V praxi dochází k tomu, že kvůli jednomu dítěti zařízení fakticky znemožní používání mobilních telefonů celé skupině, případně celému zařízení. Děje se tak jednoduše vypnutím bezdrátové sítě, neboť právě přístup k internetu je pro děti největším lákadlem při používání mobilních telefonů. V poslední době se však v praxi lze setkat s technickými možnostmi (softwarem), které rozlišují připojení jednotlivých přístrojů (mobilů, počítačů, notebooků, tabletů apod.). Software umožňuje zamezit připojení každého konkrétního přístroje. Personálu tedy umožňuje rozlišovat připojení k internetu u jednotlivých dětí, a opatření týkající

7 Ustanovení § 20 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 21 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

8 Viz § 48 odst. 2 písm. c) a d) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

se jednoho dítěte bez dostatečné seberegulace tak neomezí ostatní děti, které problémy nemají. Pokud by Vás zajímaly podrobnosti, doporučuji obrátit se na vedení Dětského domova v Havířově, kde jsem se s popsanou praxí setkal.

Podle mého názoru tedy není možné dětem, u nichž personál zjistí problém při používání mobilního telefonu, přístroj automaticky a preventivně uschovávat. V prvé řadě je nutné s dítětem pedagogicky pracovat. Nepomůže-li to a používání telefonu dítě nadále reálně ohrožuje, především mu zajistit odbornou psychologickou, terapeutickou či psychiatrickou pomoc. Teprve poté, co dítě opakovaně porušuje odborníkem daný léčebný (terapeutický) režim, může ředitel zařízení sáhnout k úschově mobilního telefonu.

Přístup dětí k erotickému obsahu internetu, případně sdílení vlastního erotického obsahu

I v této oblasti se pedagogům nabízejí především značné možnosti vzdělávání a výchovného působení, zejména ohledně bezpečného chování na internetu.

Přesáhne-li chování dítěte hranici, kdy by ho situace již ohrožovala, je možné konkrétnímu dítěti znemožnit přístup k Wi-Fi (viz předchozí téma), případně mu telefon uschovat, avšak až po marném vyčerpání pedagogických pokusů o usměrnění dítěte.

Vnos návykových látek do zařízení, případně domlouvání útěků

Opět odkazuji za základní pravidlo. Stavím se tedy proti paušálnímu odebírání mobilů dětem čistě z preventivních důvodů. Především a opět musím odkázat na možnost uschovat telefon konkrétnímu dítěti s tím, že ředitel zařízení každé takové odebrání **velmi pečlivě a konkrétně** zdůvodní. Nadto si nejsem jistý, že odebrání mobilu může samo o sobě útěkům či pronášení drog zabránit.

Pokud jde o **útěky**, masivní většina z nich probíhá formou nenávratu z vycházky, případně dovolenky. Útěku tedy nelze zabránit, proto v masivní většině případů ani nebude dávat smysl mobil dítěti uschovat. Dítě s úmyslem utéct si vždy může půjčit telefon od jiného dítěte v zařízení, či dokonce při pobytu mimo zařízení. Útěk dítěte je vždy především otázkou pedagogické (psychologické) práce s ním po jeho návratu zpět do zařízení.

Jde-li o **trestnou činnost** (vnos návykových látek do zařízení), považuji situaci samozřejmě za závažnější. Aby mohl personál preventivně zasáhnout a neumožnit konkrétnímu dítěti přinést do zařízení drogy, bude muset být důvodně přesvědčen, že dítě „něco chystá“. Nahlédnutí do elektronické komunikace dítěte (do jeho mobilního telefonu) je nejsnazší a nejefektivnější cesta. Není však zákonná. Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy totiž umožňuje **zásah do soukromí dítěte** pouze v několika případech. Zaprvé u dítěte s uloženou **ochrannou** výchovou (zraková a sluchová kontrola návštěvy zaměstnancem zařízení).⁹ Zadruhé, u dětí s nařízenou **ústavní** výchovou jen v případě **kontroly listovních zásilek** (možnost ředitele být přítomen u jejího otevření).¹⁰ A zatřetí, v situacích, kdy **styk dítěte s určitou osobou** upravil soud svým rozhodnutím¹¹ (např. stanovil asistenci pracovníka zařízení u kontaktu).

9 Ustanovení § 21 odst. 4 písm. b) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

10 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. f) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

11 Viz § 888 a 891 odst. 2 občanského zákoníku.

I pokud by pedagogové měli možnost nahlížet dětem do mobilních telefonů, nejsem si opět jistý, zda by si zakázané látky stejně nezajišťovaly jinými cestami.

Zneužívání tísňových linek

Znovu musím odkázat především na výchovný prostor pro pedagogy. Dětem by mělo být důsledně vysvětleno, že v případě zneužití tísňové linky budou pravděpodobně snadno vypátráni a budou muset své počínání vysvětlovat nejen vedení zařízení, případně svým rodičům, ale především policii a orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V konečném důsledku potom může soud dítěti uložit výchovné opatření (nahradit škodu, vykonat společensky prospěšnou činnost apod.). Starší děti by měl personál poučit o tom, že v případě zneužití tísňové linky hrozí trestněprávní postih a že zneužívání tísňové linky podle zákona o elektronických komunikacích hrozí pokuta (až do výše 100 000 Kč).

Za důležité považuji, aby personál děti nejen vzdělával, poučoval a vedl k zodpovědnému jednání, ale rovněž je nechal nést důsledky jejich kroků a zažívat nepříjemné chvíle, které jsou s takovými důsledky spojeny.

Závěr

Vážený pane řediteli, běžně se setkávám s praxí, kdy si personál zařízení plošnými zákazy či omezeními mnohdy zjednodušuje situaci na úkor vlastní pedagogické práce s dětmi. Jsem toho názoru, že tato praxe v konečném důsledku neprospívá nikomu. Preventivní přístup založený na represii nemůže v zařízení vytvořit atmosféru důvěry, rozvíjet vztahy mezi pedagogy a dětmi a především děti učit přebírat odpovědnost za svůj život. Cílem zařízení by mělo být snažit se dětem vštípit zásady bezpečného používání mobilního telefonu a výskytu ve virtuálním světě vůbec. Je mi jasné, že v aktuální situaci, kdy má pedagog na starosti až osm dětí, není individuální přístup založený na zvažování určité situace konkrétního dítěte snadný. Mám však za to, že jen takový přístup může dětem umožnit konstruktivně rozvíjet osobnost a pozdější bezpečnější, a tudíž spokojenější život mimo ústavní výchovu.

S pozdravem

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv
(podepsáno elektronicky)